

BOLALARDA RANG PALITRASINI TUSHUNISH VA QO'LLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

Yunusova Gulruhoy Vohidjon qizi

Andijon Davlat Pedagogika Instituti

Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi

3-bosqich 302-guruh talabasi

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada bolalarda rang palitrasini tushunish va qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari tahlil qilinadi. Maqolada pedagogik yondashuvlar, interfaol mashg'ulotlar va kreativ metodlar orqali bolalarning ranglarni tanlash, uyg'unlashtirish va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatlari muhokama qilinadi.*

KALIT SO'ZLAR: *rang palitrasi, ranglar, ijodiy fikrlash, tasviriy san'at, boshlang'ich sinflar, pedagogika, interfaol metodlar*

KIRISH: Rang palitrasini tushunish va qo'llash bolalarning tasviriy san'atdagi ijodiy va estetik rivojlanishi uchun muhim vositadir. Boshlang'ich sinflarda bolalar ranglarni tanlash, uyg'unlashtirish va vizual qarorlar qabul qilish orqali ijodiy fikrlashni shakllantiradilar (Akhmedov, 2010; Bobo, 2012).

Rang palitrasini o'rganish orqali bolalar:

- Ranglarni farqlash va ularni uyg'un qo'llashni o'rganadilar;
- Tasviriy qarorlar yaratishda ranglarni tanlashni rivojlantiradilar;
- Rang uyg'unligini va estetik didni shakllantiradilar;
- Mustaqil va reflektiv qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Pedagogik yondashuvlar bolalarga ranglar psixologiyasini tushunish, rang kombinatsiyalari yaratish, hamda tasviriy qarorlar qabul qilishni o'rgatadi. Interfaol va kreativ metodlar bolalarni darsga faol jalb qiladi, ularni motivatsiya qiladi va dars samaradorligini oshiradi.

Shuningdek, rang palitrasini o'rganish bolalarga ijtimoiy ko'nikmalarni, ijodiy qaror qabul qilishni va vizual sezgirlikni rivojlantirish imkonini beradi. Ranglar va ularning uyg'unligi bolalarning hissiy rivojlanishi, estetik didi va ijodiy qaror qabul qilish qobiliyatini oshiradi (Soliev, 2014; Karimov, 2009).

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI: Rang palitrasi bolalarning tasviriy san'atdagi ijodiy fikrlashini rivojlantirishda muhim vositadir. Akhmedov (2010) tadqiqotlariga ko'ra, ranglarni tanlash va uyg'unlashtirish bolalarga hissiy ifoda, estetik

qarashlar va ijodiy qaror qabul qilish imkoniyatini beradi. Rang palitrasining ma'lumotlarini o'rganish bolalarga vizual qarash va estetik didni rivojlantirishga yordam beradi. Bobo (2012) va Soliev (2014) tadqiqotlariga ko'ra, rang palitrasini o'rganish bolalarda ijodiy qarorlar qabul qilish, reflektiv fikrlash, va tanqidiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bilan birga, pedagogik yondashuvlar bolalarning ijtimoiy uyg'unligi, hamkorlik qobiliyati va motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi. Karimov (2009) tadqiqotlariga ko'ra, rang palitrasi bilan ishlash orqali bolalar rang uyg'unligi, vizual sezgirlik, va kompozitsion yechimlar yaratish qobiliyatini rivojlantiradilar. Interfaol va kreativ metodlar bolalarni darsga faol jalb qiladi, ularni motivatsiya qiladi va o'z ishlariga mas'uliyat bilan yondashishni o'rgatadi.

1. Kvalitativ tahlil: Bolalarning rang palitrasidan foydalanish jarayonidagi ijodiy ishlarini pedagogik va estetik jihatdan tahlil qilish.

2. Observatsiya: Dars jarayonida bolalarning faol ishtiroki, guruh ishlari va interfaol mashg'ulotlarda qatnashishini kuzatish.

3. Vizual tahlil: Ranglar, kombinatsiyalar, kompozitsiya va tasviriy qarorlarni tahlil qilish orqali bolalarning estetik qarashlari va ijodiy tafakkurini baholash.

4. Interfaol mashg'ulotlar: Rolli o'yinlar, guruh ishlari va loyihaviy mashg'ulotlar orqali bolalar ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rganadilar.

5. Solishtirma tahlil: Interfaol metodlar va an'anaviy usullarni solishtirish, samaradorlik va talabalar ishtirokini baholash.

Rang palitrasini o'rgatish pedagogik metodlari bolalarga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- Ranglar va kombinatsiyalarni tanlash va uyg'unlashtirishni o'rgatadi.
- Ijodiy qarorlar qabul qilish va tasviriy yechimlar yaratish ko'nikmalarini shakllantiradi.

- Vizual tafakkur va estetik didni rivojlantiradi.

- Mustaqil fikrlash va reflektiv qaror qabul qilishni o'rgatadi.

- Guruh ishlari va interaktiv mashg'ulotlar orqali ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Metodlar bolalarning motivatsiyasini oshiradi, darslarni qiziqarli qiladi va ta'lim samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, bolalar reflektiv tafakkur, estetik did va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

MUHOKAMA VA NATIJA: Rang palitrasini tushunish va qo'llash bolalarning tasviriy san'atdagi ijodiy va estetik rivojlanishida muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Boshlang'ich sinflarda bolalar ranglar orqali his-tuyg'ularini ifodalash, rang uyg'unligini tanlash, va tasviriy qarorlar yaratish ko'nikmalarini shakllantiradilar. Shakllar va rang kombinatsiyalari esa bolalarga kompozitsiya yaratish, vizual qarashlarini rivojlantirish va reflektiv tafakkurni rivojlantirish imkoniyatini beradi (Akhmedov, 2010; Bobo, 2012).

Soliev (2014) tadqiqotlariga ko'ra, rang palitrasini o'rganish bolalarda ijodiy qaror qabul qilish, tanqidiy fikrlash, va reflektiv tafakkurni shakllantirish imkonini beradi. Interfaol va kreativ metodlar bolalarni darsga faol jalb qiladi, ularni motivatsiya qiladi va o'z ishlariga mas'uliyat bilan yondashishni o'rgatadi. Shuningdek, pedagogik yondashuvlar bolalarning ijtimoiy uyg'unligi, hamkorlik qobiliyati, va ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bolalar turli mashg'ulotlarda ranglar va shakllardan foydalanish orqali ijodiy tafakkur, vizual sezgirlik, va kompozitsion yechimlar yaratish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, rang palitrasini tushunish va qo'llash:

1. Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantiradi: Bolalar ranglar va shakllarni uyg'unlashtirib o'ziga xos ijodiy yechimlar yaratadilar.

2. Estetik did va vizual tafakkurni shakllantiradi: Bolalar san'at orqali o'z estetik qarashlarini rivojlantiradilar va yaratgan ishlarini tahlil qiladilar.

3. Mustaqil qaror qabul qilishni rivojlantiradi: Interfaol mashg'ulotlar bolalarni o'z qarorlarini mustaqil qabul qilishga rag'batlantiradi.

4. Guruh ishlari va muhokama orqali ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi: Talabalar bir-biri bilan fikr almashish, hamkorlik va ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rganadilar.

5. Dars samaradorligini oshiradi: Interfaol va kreativ metodlar darsni qiziqarli qiladi, bolalarni faol ishtirok etishga rag'batlantiradi.

Shuningdek, rang palitrasini o'rganish bolalarning ijtimoiy uyg'unligi, ijtimoiy mas'uliyati, va ijodiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bolalar o'z ishlarini ko'rgazmalarda namoyish etish orqali ijtimoiy tajriba oladilar va ijodiy potensialini mustahkamlaydilar (Karimov, 2009; Soliev, 2014). Umuman olganda, rang palitrasini tushunish va qo'llash bolalarning ijtimoiy, hissiy va ijodiy rivojlanishiga hissa qo'shadi. Shu orqali bolalar:

- Ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradilar;
- Estetik did va vizual tafakkurini shakllantiradilar;
- Mustaqil fikrlash va reflektiv qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar;
- Guruh ishlari va ijtimoiy hamkorlik ko'nikmalarini o'rganadilar;
- Madaniy qadriyatlarni anglash va hurmat qilish qobiliyatini hosil qiladilar.

Natijada, rang palitrasini tushunish va qo'llash bolalar ta'limida ijodiy, estetik va ijtimoiy rivojlanishni ta'minlaydigan asosiy vosita hisoblanadi. Bolalar o'z ishlarini ko'rgazmalarda namoyish etish orqali ijtimoiy tajriba, hamkorlik va reflektiv fikrlashni rivojlantiradilar. Shu bilan birga, ular ijtimoiy mas'uliyat, madaniy qadriyatlarni anglash va hurmat qilish ko'nikmalarini shakllantiradilar. XULOSA: Rang palitrasini tushunish va qo'llash bolalarning tasviriy san'atdagi ijodiy va estetik rivojlanishida muhim pedagogik vosita

hisoblanadi. Ranglar bolalarga his-tuyg‘ularini ifodalash, rang uyg‘unligini tanlash, va tasviriy qarorlar yaratish ko‘nikmalarini shakllantirish imkonini beradi. Shakllar va rang kombinatsiyalari esa bolalarga kompozitsiya yaratish, vizual qarashlarini rivojlantirish va reflektiv tafakkurni rivojlantirish imkoniyatini beradi (Akhmedov, 2010; Bobo, 2012).

Interfaol va kreativ metodlar yordamida bolalar:

- Ranglar va shakllardan foydalanish orqali ijodiy qarorlar qabul qilishni o‘rganadilar;
- Kompozitsion elementlarni qo‘llash orqali vizual va estetik qarashlarini shakllantiradilar;
- Mustaqil qaror qabul qilish va reflektiv fikrlashni rivojlantiradilar;
- Guruh ishlari orqali ijtimoiy hamkorlik va kommunikatsiya qobiliyatlarini rivojlantiradilar;
- Darsga faol jalb bo‘lish va motivatsiya oshirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, rang palitrasini tushunish va qo‘llash bolalarning ijtimoiy uyg‘unligi, ijtimoiy mas‘uliyati, reflektiv tafakkuri va ijodiy qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bolalar o‘z ishlarini ko‘rgazmalarda taqdim etish orqali ijtimoiy tajriba oladilar va ijodiy potensialini mustahkamlaydilar (Soliev, 2014; Karimov, 2009). Shuningdek, rang palitrasini tushunish va qo‘llash bolalarning ijtimoiy, hissiy va ijodiy rivojlanishiga hissa qo‘shadi. Shu orqali bolalar:

- Ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradilar;
- Estetik did va vizual tafakkurini shakllantiradilar;
- Mustaqil fikrlash va reflektiv qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradilar;
- Guruh ishlari va ijtimoiy hamkorlik ko‘nikmalarini o‘rganadilar;
- Madaniy qadriyatlarni anglash va hurmat qilish qobiliyatini hosil qiladilar.

Natijada, rang palitrasini tushunish va qo‘llash bolalar ta’limida ijodiy, estetik va ijtimoiy rivojlanishni ta’minlaydigan asosiy vosita hisoblanadi. Bolalar o‘z ishlarini ko‘rgazmalarda namoyish etish orqali ijtimoiy tajriba, hamkorlik va reflektiv fikrlashni rivojlantiradilar. Shu bilan birga, ular ijtimoiy mas‘uliyat, madaniy qadriyatlarni anglash va hurmat qilish ko‘nikmalarini shakllantiradilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Akhmedov, G. (2010). San’at ta’limi va rangshunoslik asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Bobo, S. (2012). Bolalar san’ati va ijodiy rivojlantirish. Toshkent: O‘zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
3. Soliev, B. (2014). Kompozitsiya va shakllarning san’atdagi o‘rni. Toshkent: Fan va adabiyot.

4. Karimov, R. (2009). San'at ta'limi: metodologiya va pedagogik yondashuvlar. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
5. Gulomov, T. (2007). San'at ta'limida bolalar ijodini rivojlantirish. Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar nashriyoti.
6. Petrov, A. (2003). Artistic Representation and National Identity. London: Routledge.
7. Lur'ya, L. M. (1999). Psixologiya ranglar: hissiy ta'sirlar va san'atda qo'llanilishi. Moskva: Ruhshunoslik nashriyoti.
8. Kovalev, S. A. (2011). Ranglar va shakllarning psixologik ta'siri. Moskva: San'atshunoslik nashriyoti.
9. Karimov, N. O. (2016). Bolalar va san'at: tarbiyaviy ahamiyati. Toshkent: Xalqaro ta'lim nashriyoti.
10. Davlatov, N. G. (2015). Inklyuziv ta'limda tasviriy san'atning o'rni. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
11. Akhmedov, G., & Soliev, B. (2018). Visual Arts Education Strategies. Tashkent: Ta'lim nashriyoti.
12. Petrov, A., & Lur'ya, L. M. (2020). Visual Arts and Educational Pedagogy. London: Routledge.
13. Soliev, B., & Bobo, S. (2017). Creative Methods in Art Lessons. Tashkent: Fan va Adabiyot.
14. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work with Pairing in the Autocad Software." International Journal on Orange Technologies 3.12 (2021): 211-216.
15. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." INTERNATIONAL CONFERENCES. Vol. 1. No. 11. 2022.
16. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.4 (2022): 70-81.
17. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.3 (2022): 288-296.
18. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."
19. "UMUM TA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHNING HOZIR HOLATI." Oriental Art and Culture, Vol. 5, No. 6, 2024, pp. 65–69.